

Kaupunkitutkimuksen päivät 2026 – Työryhmä 6

TURVALLISUUS, HAAVOITTAVAT ELÄMÄNTILANTEET JA TOIVO YHTEISISSÄ KAUPUNKITILOISSA

Turvattomuuden tunne haavoittuvaisten alueiden ongelmana

Oskar Rönnberg, Helsingin yliopisto

Omalla asuinalueella koettu turvattomuus on ilmiö, joka vaikuttaa heikentävästi ihmisten elämänlaatuun, paikantuu korostetusti huono-osaisemmille asuinalueille ja lisää kaupunkialueiden eriytymistä vaikuttamalla kotitalouksien muuttoliikkeiden ohjautumiseen. Tässä esityksessä tarkastelen kahden pääkaupunkiseudun sosioekonomisesti huono-osaisen ja etnisesti moninaisen asuinalueen asukkaiden näkemyksiä omasta asuinalueestaan ja sen turvallisuudesta ja miten ne ovat yhteydessä asuinalueiden eriytymisen prosesseihin. Pohjoismaisessa haavoittuvaisia asuinalueita koskevassa tutkimuksessa (The Vulnerable Neighborhoods Survey) turvattomuuden kokemukset ja sosiaalisen järjestyksen ongelmat näyttäytyivät meillä ruotsalaisia ja tanskalaisia verrokialueita yleisemmiltä ja kehitys heikkenevältä. Turvattomuuden tunne ja siihen liittyvät ilmiöt ovat siis merkittävä alueiden kehitykseen vaikuttava tekijä. Esityksessäni pohdin, millä eri tavoin turvattomuuden kokemukset liittyvät eriytymisen prosesseihin ja miten ongelmiin voisi segregaaation vähentämisen ja asukkaiden hyvinvoinnin näkökulmista puuttua. Laaja, 800 asukasta ja edustavasti eri väestöryhmiä kullakin asuinalueella kattava kyselytutkimus mahdollistaa aiempia tutkimuksia tarkemman kuvan saamisen siitä, ketkä haavoittuvaisilla alueilla kokevat turvattomuutta asuinympäristössään, miten se on yhteydessä muihin asuinympäristöön liittyviin kokemuksiin ja miten asukkaat itse toivovat asuinalueitaan kehitettävän ja ongelmiin puututtavan.

Nuorten solidariteetit ja porukoituminen pääkaupunkiseudun katuympäristöissä

Maaro Niskanen, Tampereen yliopisto

Tässä puheenvuorossa esittelen sosiaalityön ja nuorisotutkimuksen alaan kiinnittyvä väitöskirjatutkimusta, joka käsittelee pääkaupunkiseudun katuympäristöissä viihtyvien nuorten solidaarisuuksia sekä kuulumisen kokemuksia suhteessa ikätovereihin ja ympäröivään yhteiskuntaan. Mediassa on ollut esillä huoli nuorten rikollisuuden lisääntymisestä ja katujengi-ilmiön rantautumisesta Suomeen. Nämä ilmiöt on usein median, poliitikkojen ja poliisin toimesta yhdistetty maahanmuuttajataustaisiin nuoriin. Keskustelu on pääasiassa nuoria leimaavaa ja pelkoa lietsovaa. Tällainen julkinen puhe on omiaan lisäämään rasistisia asenteita yhteiskunnassa ja näin heikentämään erityisesti maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemusta omasta turvallisuudestaan.

Tutkimus lisää ymmärrystä nuorten katuympäristöissä tapahtuvan, usein kielteisenä leimatuvan porukoitumisen motiiveista sekä siitä, miten nuorten kokema solidaarisuus tai solidaarisuuden ulkopuolelle jääminen yhteiskunnan eri tasoilla vaikuttaa nuoren kokemukseen omasta yhteisöllisestä ja yhteiskunnallisesta asemastaan. Tutkimuksen on tarkoitus tuottaa tietoa, jonka pohjalta voidaan kehittää nuorten positiivista porukoitumista tukevia ja heidän hyvinvoinnilleen haitallista porukoitumista ehkäiseviä ammatillisia käytäntöjä, sekä vahvistaa eri taustoista tulevien nuorten kuulumisen kokemusta yhteiskunnassa.

Tutkimuksen aineisto on kerätty syksyn 2024 ja kevään 2025 aikana. Aineisto on osa laajempaa katuympäristöissä tehtyä etnografiaa, joka on toteutettu yhteistyössä pääkaupunkiseudun etsivän ja jalkautuvan nuorisotyön kanssa. Puheenvuorossani esittelen nuorten kuvauksia heidän turvallisuuttaan heikentävistä tekijöistä pääkaupunkiseudun katuympäristöissä.

Stigma ja kielelliset representoinnit päihteitä käyttäviä ihmisiä koskevissa viranomais- ja mediadiskursseissa

Annuska Dal Maso, Itä-Suomen yliopisto

Tässä suunnitteilla olevassa tutkimuksessa tarkastellaan, miten viranomaisten ja median kielelliset representoinnit tuottavat ja uusintavat stigmaa päihteitä käyttäviä ihmisiä kohtaan. Päihteiden käyttäjiin liitetään usein moraalisia, epäluotettavuutta ja vaarallisuutta korostavia merkityksiä, ja heidän asemansa esitetään itse aiheutettuna. Näiden representaatioiden kautta määrittäyty, ketkä nähdään avun arvoisina ja millaisissa ehdoissa heidän yhteiskunnallinen osallisuutensa voi toteutua.

Aiempi tutkimus on osoittanut, että stigma ei rajoitu yksilön kokemuksiin vaan rakentuu rakenteissa, diskursseissa ja käytännöissä (Link & Phelan 2001; Whipple ym. 2024). Suomessa on nostettu esiin, että erityisesti päihteitä käyttävät ihmiset kohtaavat moninkertaista leimautumista, joka voi estää heitä hakeutumasta palveluiden piiriin ja heikentää heidän toimijuuttaan (Vanjusov 2022; Partanen 2002). Median ja viranomaisten kieli vaikuttavat merkittävästi siihen, miten päihteitä käyttävät ihmiset nähdään ja millaisina heidän asemansa yhteiskunnassa rakentuu.

Tutkimus sijoittuu sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja osallisuuden tutkimustraditioon ja hyödyntää Nancy Fraserin oikeudenmukaisuusteoriaa (tunnustus, uudelleenjako ja osallistuminen). Menetelmällisesti tutkimus nojaa kriittiseen diskurssianalyysiin, jonka avulla tarkastellaan mediatekstejä, viranomaisdokumentteja, palveluesitteitä sekä sosiaali- ja terveysministeriön suosituksia.

Tutkimuksen tavoitteena on tehdä näkyväksi, miten stigma rakentuu kielellisissä käytännöissä ja millaisia rakenteellisia poissulkemisiä niissä uusinnetaan. Suunnitteilla oleva analyysi tuottaa tietoa siitä, millaisia kategorisointeja ja valtasuhteita viranomais- ja mediapuheessa muodostetaan ja miten nämä vaikuttavat päihteitä käyttävien ihmisten asemaan. Tavoitteena on avata keskustelua siitä, miten kielelliset representoinnit voivat paitsi ylläpitää myös haastaa stigmaa ja siten tukea osallistavampien sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämistä.

Kenellä on oikeus kaupunkitilaan? Turvattomuuden kokemukset ja keinoja turvallisuuden lisäämiseksi avoimissa huumeympäristöissä

Inari Viskari, Tampereen yliopisto

Keskustelu kaupunkitilojen turvallisuudesta on viime vuosina voimistunut. Mediassa toistuvat kertomukset suurissa kaupungeissa aiempaa näkyvämmästä huumeiden käytöstä – erityisesti alfa-PVP:n käytön yleistymisen vuoksi – ovat vauhdittaneet keskustelua siitä, millaisin keinoin ilmiöön tulisi vastata ja miten julkisen tilan turvallisuutta tulisi vahvistaa. Esittelen käynnistysvaiheessa olevaa väitöstutkimustani, jossa tarkastelen avoimia huumeympäristöjä huumeita käyttävien ihmisten ja paikallisyhteisöjen arkipäiväisen turvattomuuden ja turvallisuuden kokemuksia vahvistavien keinojen näkökulmista. Avoimilla huumeympäristöillä tarkoitan julkisia kaupunkitiloja, joissa huumeita käyttävät ihmiset viettävät aikaa ja joissa huumeiden käyttö ja myynti ovat näkyvä ilmiö. Aiempi tutkimus osoittaa, että näkyvällä huumeiden käytöllä ja siihen liittyvillä lieveilmiöillä on yhteys muiden kuin huumeita käyttävien kuntalaisten turvattomuuden kokemuksiin, mutta huumeita käyttävien ihmisten oma turvattomuus, riski vakaville terveyshaitoille sekä väkivallan, ryöstöjen ja hyväksikäytön kohteeksi joutumiselle, on jäänyt vähemmälle huomiolle. Tutkimuksessani tuotan uutta ja moninäkökulmaista tietoa siitä, miten julkisessa tilassa yleistynyt huumeiden käyttö ja siihen liittyvät lieveilmiöt vaikuttavat eri ryhmien turvattomuuden ja turvallisuuden kokemuksiin, ja millaiset keinot voivat samanaikaisesti edistää sekä huumeita käyttävien ihmisten että paikallisyhteisöjen koettua turvallisuutta yhteisessä kaupunkitilassa.

Aineistona hyödynnän osallistuvaa havainnointia, huumeita käyttävien ihmisten ja ammattilaisten haastatteluja sekä media-aineistoa. Teoreettisina viitekehyksinä käytän arkipäiväisen turvattomuuden, riskiympäristön ja tilallisen oikeudenmukaisuuden käsitteitä, jotka auttavat tarkastelemaan kaupunkitilaa ja turvallisuutta kiistanalaisina neuvottelun kohteina.

Tutkimus tarkastelee erityisesti sitä, millaiset hallinnan ja tuen muodot, kuten lainvalvonnalliset toimet, haittojen vähentäminen, etsivä työ ja yhteisölähtöiset menetelmät (esim. naapurustotyö), voivat lisätä kaikkien osapuolten turvallisuuden kokemusta ilman, että haavoittavissa elämäntilanteissa elävien oikeuksia julkiseen tilaan kavennetaan. Tutkimus tarjoaa uutta, moninäkökulmaista ymmärrystä ilmiöstä, jota Suomessa ei ole aiemmin systemaattisesti tutkittu.

Monipaikkainen etsivä työ huumeita käyttävien parissa: Julkiset kaupunkiympäristöt sosiaali- ja terveystalveluiden saavutettavuuden edistämisen paikkoina

Johanna Ranta & Kirsi Juhila, Tampereen yliopisto

Huumeita käyttävät ihmiset kohtaavat usein ongelmia fyysisiin sosiaali- ja terveystalveluihin hakeutumisessa, vaikka heillä olisi tarve vähentää huumeiden käyttöön liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Talveluiden saavutettavuuden ongelmat voivat johtua esimerkiksi kokemuksista huonosta kohtelusta tai talveluille asetetuista ulossulkevista kriteereistä. Näiden seurauksena talvelujärjestelmän paikkoihin saatetaan liittää negatiivisia merkityksiä, jotka pahimmillaan estävät talveluihin hakeutumisen kokonaan.

Etsivä työ pyrkii edistämään talveluiden saavutettavuutta haavoittavissa tilanteissa eläville ihmisille: se kohtaa esimerkiksi huumeita käyttäviä ihmisiä heille itselleen merkityksellisissä arkiympäristöissä, kuten katujen ja puistojen kaltaisissa julkisissa kaupunkiympäristöissä. Esityksemme perustuu tutkimukseen, jossa nimeämme tämänkaltaisen työotteen *monipaikkaiseksi etsiväksi työksi*. Pyrimme käsitteellä ensinnäkin vahvistamaan ymmärrystä työntekijöiden tarpeesta liikkua eri paikkoihin, toiseksi kohdistamaan katseen paikkamerkitysten huomioimiseen talveluiden ulkopuolella olevien ihmisten tavoittamiseksi.

Tutkimuksemme pohjautuu ihmismaantieteelliseen ymmärrykseen paikkojen monenlaisista tilannekohtaisista ja henkilökohtaisista merkityksistä. Analysoimme diskursiivisin menetelmin ”kaduille” jalkautuvan etsivän työn työntekijähaastatteluja (15 haastateltavaa), jotka on kerätty kolmessa kaupungissa vuosina 2021–2022. Kysymme: Millaisia merkityksiä etsivän työn työntekijät antavat kohtaamispaikoille talveluiden saavutettavuuden näkökulmasta? Miten he reflektivat edistäväänsä talveluiden saavutettavuutta monipaikkaisen etsivän työn kohtaamisissa?

Paikkoihin liitetyt merkitykset vaihtelivat suhteessa siihen, pyrkivätkö työntekijät etsimään heille uusia vai jo entuudestaan tuttuja ihmisiä. Tunnistimme seuraavat merkitykset: (a) etsimisen, löytämisen ja ennakoimattomien kohtaamisten paikat, (b) näkyvyyden, tutuksi tulemisen ja havainnoinnin paikat, (c) pysyvinä ”kiintopisteinä” määrittyvät paikat, (d) ennalta sovitut ja yksilöllisesti valitut paikat sekä (e) saattamista edellyttävät paikat. Johtopäätöksemme on, että paikoilla on monenlaisia merkityksiä etsivän työn ja laajemmin talvelujärjestelmän saavutettavuudelle. Työntekijöiden paikkasensitiivinen ymmärrys huumeita käyttävien ihmisten julkisiin kaupunkiympäristöihin ja muihin paikkoihin liittämistä turvallisuuden tai turvattomuuden kokemuksista ja muista merkityksistä on keskeistä talveluiden saavutettavuuden edistämässä ja siten heidän osallisuutensa toteutumisessa.